

"KELAJAK TEKNOLOGIYALARI VA SUN'IY INTELLEKT"
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-1, 2026

WAYS TO INCREASE THE ECONOMIC EFFICIENCY OF TEXTILE ENTERPRISES BASED ON DIGITAL TECHNOLOGIES AND INNOVATIVE MANAGEMENT

Xudoynazarov Olim Xayrullayevich

Financial Manager RDB GROUP LLC

Abstract: This thesis examines the role of digital technologies and innovative management in improving the economic efficiency of textile enterprises. The study analyzes how production automation, ERP and CRM systems, digital monitoring, AI-based quality control, energy and resource optimization, e-commerce, and export management influence enterprise performance. In the textile industry, economic efficiency is formed not only through increased output but also through reduced production costs, lower defect rates, higher labor productivity, faster order fulfillment, market-oriented production, and greater value added. In this regard, digital technologies are becoming an important tool for improving managerial decision-making, controlling costs, and strengthening the competitiveness of textile enterprises. The thesis proposes priority areas for increasing the economic efficiency of textile enterprises through digital and innovative management approaches.

Keywords: textile industry, digital technologies, innovative management, economic efficiency, ERP, CRM, automation, production cost, labor productivity, export.

RAQAMLI TEKNOLOGIYALAR VA INNOVATSION BOSHQARUV ASOSIDA TEKSTIL KORXONALARINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI

Muallif: Xudoynazarov Olim Xayrullayevich

Tashkilot: "RDB GROUP" MChJ, moliya menejeri.

“KELAJAK TEKNOLOGIYALARI VA SUN’IY INTELEKT”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-1, 2026

Annotatsiya: Mazkur tezisdagi tekstil korxonalarining iqtisodiy samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalar va innovatsion boshqaruv yondashuvlarining o‘rni tahlil qilinadi. Tadqiqotda ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish, ERP va CRM tizimlari, raqamli monitoring, sun’iy intellekt asosida sifat nazorati, energiya va resurs sarfini optimallashtirish, elektron savdo hamda eksport boshqaruvi kabi yo‘nalishlarning korxonalar natijadorligiga ta’siri yoritiladi. Tekstil sanoatida iqtisodiy samaradorlik faqat ishlab chiqarish hajmini oshirish bilan emas, balki tannarxni kamaytirish, nuqsonlar ulushini pasaytirish, mehnat unumdorligini ko‘tarish, buyurtmalarni tez bajarish, bozor talabiga mos mahsulot ishlab chiqarish va qo‘shilgan qiymatni oshirish orqali shakllanadi. Shu nuqtayi nazardan, raqamli texnologiyalar tekstil korxonalarida boshqaruv qarorlarini aniqroq qabul qilish, xarajatlarni nazorat qilish va raqobatbardoshlikni kuchaytirishning muhim vositasiga aylanmoqda. Tezisdagi raqamli va innovatsion boshqaruv asosida tekstil korxonalarida iqtisodiy samaradorlikni oshirishning ustuvor yo‘nalishlari taklif etiladi.

Kalit so‘zlar: tekstil sanoati, raqamli texnologiyalar, innovatsion boshqaruv, iqtisodiy samaradorlik, ERP, CRM, avtomatlashtirish, tannarx, mehnat unumdorligi, eksport.

Аннотация: В данном тезисе рассматривается роль цифровых технологий и инновационного управления в повышении экономической эффективности текстильных предприятий. В исследовании анализируется влияние автоматизации производственных процессов, систем ERP и CRM, цифрового мониторинга, контроля качества на основе искусственного интеллекта, оптимизации энергоресурсов, электронной коммерции и управления экспортом на результативность предприятий. Экономическая эффективность в текстильной промышленности формируется не только за счет роста объемов производства, но и за счет снижения себестоимости, уменьшения доли брака, повышения производительности труда, ускорения выполнения заказов, адаптации продукции

“KELAJAK TEKNOLOGIYALARI VA SUN’IY INTELLEKT”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-1, 2026

к требованиям рынка и увеличения добавленной стоимости. В этом контексте цифровые технологии становятся важным инструментом повышения точности управленческих решений, контроля затрат и укрепления конкурентоспособности текстильных предприятий. В тезисе предложены приоритетные направления повышения экономической эффективности текстильных предприятий на основе цифрового и инновационного управления.

Ключевые слова: текстильная промышленность, цифровые технологии, инновационное управление, экономическая эффективность, ERP, CRM, автоматизация, себестоимость, производительность труда, экспорт.

KIRISH. Jahon iqtisodiyotida sanoat tarmoqlarining raqobatbardoshligi tobora ko‘proq raqamli texnologiyalar, innovatsion boshqaruv va ma’lumotlarga asoslangan qarorlar bilan belgilanmoqda. Ayniqsa, tekstil sanoati uchun bu jarayon alohida ahamiyatga ega. Chunki tekstil mahsulotlari bozori narx, sifat, dizayn, yetkazib berish tezligi, ekologik talablar va xalqaro standartlarga moslik bo‘yicha kuchli raqobat maydoniga aylangan. Bugungi kunda tekstil korxonasi faqat ko‘p mahsulot ishlab chiqarishi bilan emas, balki buyurtmani tez qabul qilishi, xomashyo sarfini aniq hisoblay olishi, ishlab chiqarish jarayonini real vaqt rejimida nazorat qilishi, mahsulot sifati bo‘yicha nuqsonlarni kamaytirishi va eksport bozoriga moslashishi bilan samarador korxonada baholanadi.

O‘zbekiston tekstil sanoati milliy iqtisodiyotda muhim o‘rin egallaydi. 2024-yil yanvar–may oylarida mamlakat qariyb 1,3 mlrd AQSh dollari miqdorida tekstil mahsulotlarini eksport qilgan va bu umumiy eksport hajmining 11,8 foizini tashkil etgan. Eksport tarkibida ip-kalava 46,8 foiz, tayyor tekstil mahsulotlari esa 37,6 foiz ulushga ega bo‘lgan [1]. 2024-yil yakunlari bo‘yicha tekstil mahsulotlari eksporti 2,867 mlrd AQSh dollarini tashkil etgan, eksport tarkibida ip-kalava 43,2 foiz va tayyor tekstil mahsulotlari 39,2 foiz ulushni egallagan [2]. Ushbu ko‘rsatkichlar tarmoqda ishlab

“KELAJAK TEXNOLOGIYALARI VA SUN’IY INTELLEKT”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-1, 2026

chiqarish salohiyati yuqori ekanini ko‘rsatadi, biroq ayni paytda qo‘shilgan qiymatni oshirish, tayyor mahsulotlar ulushini ko‘paytirish va ishlab chiqarish jarayonlarini raqamlashtirish zarurligini ham namoyon qiladi. UNIDOning sanoat rivojlanishi bo‘yicha 2024-yilgi hisobotida sanoat siyosatining yangi bosqichida texnologik modernizatsiya, barqaror ishlab chiqarish, innovatsiya va raqamli transformatsiya mamlakatlar sanoat raqobatbardoshligini oshirishning muhim omili sifatida ko‘rsatiladi [3]. Xalqaro tekstil tashkilotlari muhokamalarida ham innovatsiya, hamkorlik va tartibga solish tekstil va kiyim-kechak sanoatining kelajakdagi asosiy drayverlari sifatida e‘tirof etilmoqda [4]. Bu holat O‘zbekiston tekstil korxonalarini uchun ham muhim xulosani beradi: samaradorlikni oshirish uchun tarmoq ishlab chiqarish hajmidan tashqari boshqaruv sifati, raqamli infratuzilma va innovatsion fikrlashga tayanishi zarur.

Asosiy qism. tekstil korxonalarida iqtisodiy samaradorlikni oshirishda raqamli texnologiyalar birinchi navbatda boshqaruv qarorlarining aniqligini oshiradi. An’anaviy boshqaruvda ishlab chiqarish holati, ombordagi xomashyo miqdori, buyurtmalar bajarilishi, uskunalarning yuklamasi va mahsulot tannarxi ko‘pincha kechikkan ma’lumotlar asosida baholanadi. Bunday sharoitda rahbar qarorni real holatga emas, balki bir necha kun yoki hafta avvalgi hisobotga tayangan holda qabul qiladi. Raqamli boshqaruv esa vaziyatni real vaqt rejimida kuzatish imkonini beradi. Masalan, ERP tizimi orqali xomashyo kirimi, ishlab chiqarish bosqichlari, ombor qoldiqlari, sotuv, moliya va logistika yagona axborot muhitida birlashtiriladi. Natijada korxonada rahbari qaysi mahsulot turi ko‘proq xarajat talab qilayotganini, qaysi uskunada nosozlik ko‘p bo‘layotganini, qaysi buyurtma kechikayotganini va qaysi bozor segmenti ko‘proq foyda berayotganini aniq ko‘ra oladi. Masalan, ERP tizimi faqat buxgalteriya dasturi emas, balki ishlab chiqarish, xarid, ombor, moliya va sotuv o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlikni ta’minlaydigan boshqaruv platformasidir. CRM esa faqat mijozlar ro‘yxatini yuritish vositasi emas, balki eksport hamkorlari bilan munosabatlarni

“KELAJAK TEKNOLOGIYALARI VA SUN’IY INTELLEKT”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-1, 2026

boshqarish, buyurtmalar tarixini tahlil qilish, talabni prognozlash va sotuv strategiyasini takomillashtirish imkonini beradi. IoT sensorlari esa ishlab chiqarish jarayonidagi yashirin yo‘qotishlarni aniqlashda muhim ahamiyatga ega. Masalan, ortiqcha energiya sarfi, uskunalarning bekor turib qolishi, namlik yoki harorat me‘yorlarining buzilishi mahsulot sifatiga va tannarxga bevosita ta’sir qiladi. Tekstil sanoatida raqamli texnologiyalar orqali samaradorlikni oshirishning ikkinchi muhim yo‘nalishi — ishlab chiqarish tannarxini pasaytirishdir. Tannarxni pasaytirish deganda mehnat haqini kamaytirish yoki sifatdan voz kechish tushunilmasligi kerak. Aksincha, zamonaviy boshqaruvda tannarxni kamaytirish ortiqcha sarflarni aniqlash, resurslardan oqilona foydalanish, ishlab chiqarishdagi nuqsonlarni kamaytirish va vaqt yo‘qotishlarini qisqartirish orqali amalga oshiriladi. Raqamli monitoring tizimlari aynan shu vazifani bajaradi. Masalan, energiya sarfi bo‘yicha raqamli hisobotlar qaysi sexda elektr energiyasi ko‘p sarflanayotganini ko‘rsatadi. Sifat nazorati tizimi esa qaysi bosqichda nuqson ko‘p paydo bo‘layotganini aniqlaydi. Bu ma’lumotlar asosida boshqaruv qarori qabul qilinsa, korxonada nafaqat xarajatni kamaytiradi, balki mahsulot sifatini ham oshiradi. Innovatsion boshqaruvning asosiy xususiyati shundaki, u muammoni yuzaga kelgandan keyin hal qilishga emas, balki uni oldindan aniqlash va oldini olishga qaratiladi. An’anaviy boshqaruvda uskuna buzilgandan keyin ta’mirlanadi, mahsulot sifatsiz chiqqandan keyin qayta ishlanadi, buyurtma kechikkandan keyin sabab qidiriladi. Innovatsion boshqaruvda esa prediktiv texnik xizmat, raqamli sifat nazorati, talab prognozi va jarayonlarni modellashtirish orqali muammo oldindan aniqlanadi. Bu ayniqsa tekstil sanoati uchun muhim, chunki ishlab chiqarish zanjiridagi kichik xato keyingi bosqichlarda katta xarajatga aylanishi mumkin. Raqamli texnologiyalarning yana bir muhim samarasi — mehnat unumdorligini oshirishdir. Tekstil sanoati ko‘p ishchi kuchini talab qiladigan tarmoq bo‘lgani uchun inson kapitali samaradorligi tarmoq natijadorligiga kuchli ta’sir qiladi. Biroq mehnat unumdorligi faqat xodimdan

“KELAJAK TEKNOLOGIYALARI VA SUN’IY INTELLEKT”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-1, 2026

ko‘proq ishlashni talab qilish orqali oshmaydi. U ish jarayonlarini to‘g‘ri tashkil etish, xodimni zamonaviy uskunalar bilan ta‘minlash, ishlab chiqarish standartlarini aniq belgilash, raqamli ko‘rsatmalar va o‘quv tizimlarini joriy etish orqali oshadi. Masalan, tikuv sexida ish jarayonlari raqamli rejalashtirilsa, har bir buyurtma bo‘yicha operatsiyalar ketma-ketligi, vaqt me‘yorlari, mas‘ul xodimlar va sifat talablari aniq ko‘rinadi. Natijada takroriy xatolar, kutish vaqti va ortiqcha harakatlar kamayadi.

Tekstil sanoatida innovatsion boshqaruv eksport samaradorligini oshirishda ham muhim rol o‘ynaydi. Bugungi global bozorda xaridor faqat arzon mahsulot izlamaydi. U barqaror yetkazib berish, sifat kafolati, xalqaro standartlarga moslik, ekologik mas‘uliyat, dizayn va brend ishonchliligini ham talab qiladi. Shu sababli eksportga yo‘naltirilgan tekstil korxonalarida raqamli hujjat aylanishi, mahsulot partiyalarini kuzatish, sertifikatlash jarayonlarini boshqarish, logistika monitoringi va mijozlar bilan raqamli aloqa muhim ahamiyat kasb etadi. Agar korxonada eksport buyurtmasining har bir bosqichini raqamli kuzata olsa, mijoz oldidagi ishonchlilik oshadi va takroriy buyurtmalar ko‘payadi. 2024-yilda O‘zbekistonda o‘tkazilgan ITMF xalqaro konferensiyasi ham tekstil va kiyim-kechak sanoatining kelajagi innovatsiya, hamkorlik va tartibga solish bilan bog‘liq ekanini ko‘rsatdi [4]. Bu O‘zbekiston tekstil sanoatining xalqaro sanoat muloqotiga faol kirib borayotganini bildiradi. Bunday sharoitda mahalliy korxonalar xalqaro tajribadan o‘rganib, ishlab chiqarish, sifat, marketing va eksport boshqaruvini raqamlashtirishga alohida e‘tibor qaratishi zarur. Raqamli transformatsiyani amalga oshirishda korxonalar bir nechta muhim shartlarga e‘tibor qaratishi zarur. Birinchidan, raqamlashtirish korxonaning aniq iqtisodiy muammosidan boshlanishi kerak. Masalan, agar korxonada asosiy muammo ombor zaxiralarining ortiqchaligi bo‘lsa, avvalo raqamli ombor tizimini joriy etish lozim. Agar nuqsonlar ko‘p bo‘lsa, sifat nazoratini raqamlashtirish ustuvor bo‘ladi. Agar eksport buyurtmalari kechiksa, logistika va buyurtma monitoringi tizimlari zarur. Ikkinchidan,

“KELAJAK TEKNOLOGIYALARI VA SUN’IY INTELLEKT”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-1, 2026

raqamlashtirish xodimlar malakasi bilan birga olib borilishi kerak. Texnologiya mavjud bo‘lib, undan foydalanadigan malakali kadr bo‘lmasa, kutilgan natija yuzaga kelmaydi. Uchinchidan, raqamli tizimlar o‘zaro integratsiyalashgan bo‘lishi lozim. Alohida-alohida ishlaydigan dasturlar korxonada to‘liq boshqaruv samarasini bermaydi.

O‘zbekiston tekstil sanoati uchun raqamli transformatsiya, ayniqsa, qo‘shilgan qiymatni oshirish bilan chambarchas bog‘liq. Agar korxonada faqat ip-kalava ishlab chiqarish bilan cheklansa, raqamli texnologiyalar tannarxni kamaytirishi mumkin, ammo iqtisodiy sakrash cheklangan bo‘ladi. Agar korxonada mato, tayyor kiyim, dizayn, brend, elektron savdo va eksportni birlashtirsa, raqamli texnologiyalar yanada katta samara beradi. Chunki yuqori qo‘shilgan qiymatli mahsulotlarda bozor tahlili, mijoz bilan ishlash, dizayn jarayoni, sifat kafolati va yetkazib berish tezligi muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa qilib aytganda, tekstil korxonalarining iqtisodiy samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalar va innovatsion boshqaruv strategik ahamiyatga ega. Zamonaviy sharoitda samaradorlikni faqat ishlab chiqarish hajmini oshirish orqali ta‘minlab bo‘lmaydi. Korxonada resurslardan oqilona foydalanishi, tannarxni nazorat qilishi, mahsulot sifatini barqarorlashtirishi, buyurtmalarni tez bajarishi, eksport bozorlariga moslashishi va yuqori qo‘shilgan qiymatli mahsulotlar ishlab chiqarishi kerak. Bularning barchasi raqamli boshqaruv va innovatsion yondashuvsiz to‘liq amalga oshmaydi. Tahlil shuni ko‘rsatadiki, tekstil sanoatida raqamli texnologiyalar iqtisodiy samaradorlikka bir necha yo‘nalishda ta‘sir qiladi. Birinchidan, ular xarajatlarni ko‘rinadigan qiladi va tannarxni pasaytirish imkonini beradi. Ikkinchidan, ishlab chiqarish jarayonlarini real vaqt rejimida nazorat qilish orqali nuqsonlar va bekor turib qolish holatlarini kamaytiradi. Uchinchidan, CRM va elektron savdo tizimlari mijozlar bilan ishlashni yaxshilaydi, eksport buyurtmalarini barqarorlashtiradi. To‘rtinchidan, sun‘iy intellekt va analitik tizimlar talabni prognozlash, ishlab chiqarishni rejalashtirish va sifat nazoratini kuchaytiradi. Beshinchidan, energiya va resurs monitoringi ekologik

“KELAJAK TEKNOLOGIYALARI VA SUN’IY INTELLEKT”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-1, 2026

barqarorlikni ta’minlash bilan birga iqtisodiy yo‘qotishlarni kamaytiradi. Shu asosda tekstil korxonalarida iqtisodiy samaradorlikni oshirish uchun quyidagi amaliy yo‘nalishlar muhim deb hisoblanadi: birinchidan, korxonalarda ERP va CRM tizimlarini bosqichma-bosqich joriy etish; ikkinchidan, ishlab chiqarish va sifat nazoratini raqamli monitoring asosida tashkil etish; uchinchidan, energiya va suv sarfini avtomatik kuzatish tizimlarini yo‘lga qo‘yish; to‘rtinchidan, xodimlarning raqamli kompetensiyalarini oshirish; beshinchidan, elektron savdo va eksport boshqaruvi platformalaridan foydalanish; oltinchidan, yuqori qo‘shilgan qiymatli tayyor mahsulotlar ishlab chiqarishni kengaytirish. Demak, tekstil sanoatida raqamli texnologiyalar va innovatsion boshqaruv iqtisodiy samaradorlikni oshirishning yordamchi emas, balki asosiy omillaridan biridir. Ular korxonani an’anaviy ishlab chiqarish subyektidan ma’lumotlarga asoslangan, moslashuvchan, tezkor va raqobatbardosh sanoat tizimiga aylantiradi. Shu bois dissertatsiya doirasida mazkur yo‘nalishni chuqur o‘rganish tekstil sanoatining barqaror o‘sishi, eksport salohiyatining kengayishi va milliy iqtisodiyotda yuqori qo‘shilgan qiymat yaratish imkoniyatlarini ilmiy asoslashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi. (2024). O‘zbekiston 55 ta davlatga tekstil mahsulotlarini eksport qildi. Toshkent.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi. (2025). O‘zbekiston Respublikasining 2024-yil yanvar–dekabr oylaridagi tashqi savdo ko‘rsatkichlari. Toshkent.
3. United Nations Industrial Development Organization. (2024). Industrial Development Report 2024: Turning challenges into sustainable solutions. UNIDO.
4. International Textile Manufacturers Federation. (2024). ITMF Conference 2024: Innovation, Cooperation & Regulation – Drivers of the Textile & Apparel Industry. ITMF.

“KELAJAK TEKNOLOGIYALARI VA SUN’IY INTELLEKT”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-1, 2026

5. Porter, M. E. (1985). *Competitive advantage: Creating and sustaining superior performance*. Free Press.
6. Porter, M. E. (1990). *The competitive advantage of nations*. Free Press.
7. Schumpeter, J. A. (1934). *The theory of economic development*. Harvard University Press.
8. Drucker, P. F. (2007). *Management: Tasks, responsibilities, practices*. Transaction Publishers.
9. Kaplan, R. S., & Norton, D. P. (1996). *The balanced scorecard: Translating strategy into action*. Harvard Business School Press.
10. Laudon, K. C., & Laudon, J. P. (2020). *Management information systems: Managing the digital firm* (16th ed.). Pearson.
11. Brynjolfsson, E., & McAfee, A. (2014). *The second machine age: Work, progress, and prosperity in a time of brilliant technologies*. W. W. Norton & Company.
12. Gereffi, G. (1999). International trade and industrial upgrading in the apparel commodity chain. *Journal of International Economics*, 48(1), 37–70.
13. Abernathy, F. H., Volpe, A., & Weil, D. (2006). The future of the apparel and textile industries: Prospects and choices for public and private actors. *Environment and Planning A*, 38(12), 2207–2232.
14. Tokatli, N. (2008). Global sourcing: Insights from the global clothing industry. *Journal of Economic Geography*, 8(1), 21–38.
15. Christopher, M. (2016). *Logistics and supply chain management* (5th ed.). Pearson.
16. OECD. (2023). *OECD Science, Technology and Innovation Outlook 2023*. OECD Publishing.